

Joso, Ljukatoš Zarev

JEKA

OSIJEKA



1918

LJUBOSLAV ŠAPTINOVČANIN

HIMNA

NARODNOM UJEDINJENJU



MUŠKI ZBOR

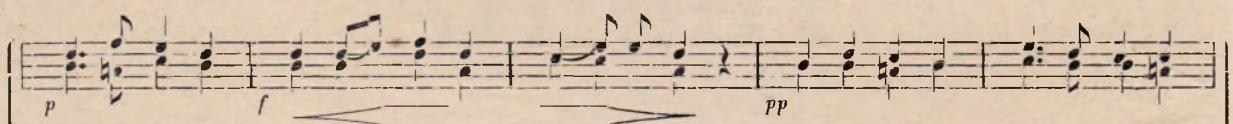
Andante



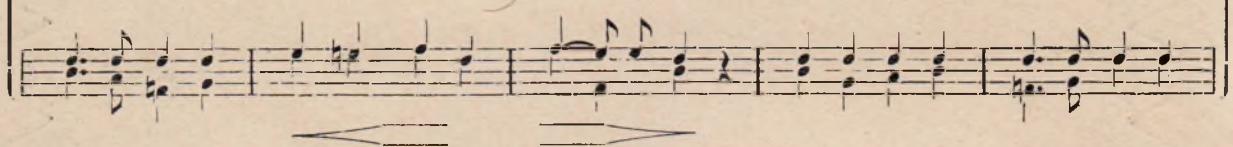
Bo - že kuj si rod Hr - va - ta U taj juž - ni sve - o kraj Do - se - lje - nim



ritenuto



iz Kar - pa - ta Nov tu da - o za - vi - čaj, Gdje im bi - lo krv - cu li - ti



Trie - beć po - gan div - lji soj: U - je - di - ni hra - ni šti - ti, Sav hr - vat - ski



Grave.



na - rod svoj. Sav hr - vat - ski na - rod svoj.



MJEŠOVITI ZBOR

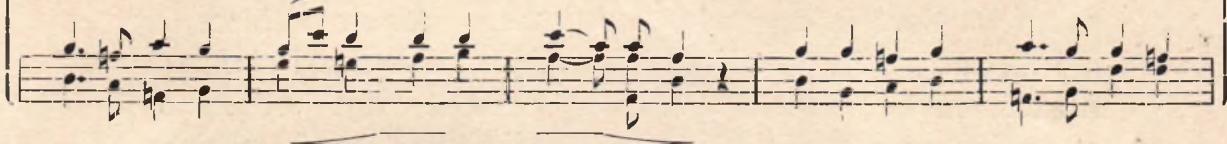
Andante



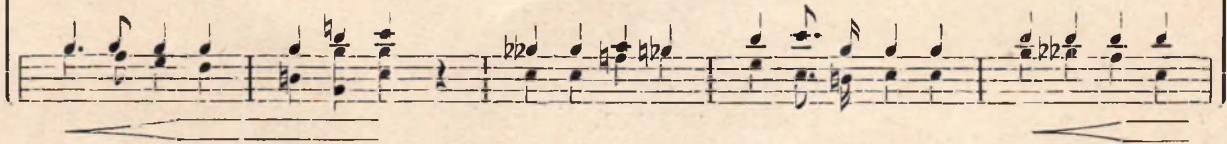
Bo - že koj si rod Hr - va - ta U taj ju - žni sve - o kraj Do - se - lje - nim



iz Kar - pa - ta Nov ti da - o za - vi - čaj, Gdje im bi - lo krv - cu li - ti,

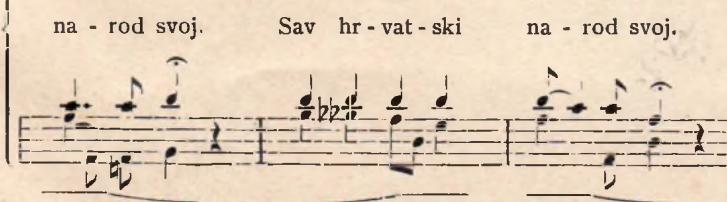


Tria - beć po - gan div - lji soj U - je - di - ni hra - ni šti - ti, Sav hr - vat - ski



na - rod svoj. Sav hr - vat - ski na - rod svoj.

Grave.



HIMNA NARODNOM UJEDINJENJU.

Bože koj si rod Hrvata
U taj južni sveo kraj,
Doseljenim iz Karpata
Nov tu dao zavičaj,
Gdje im bilo krvcu liti
Tr'jebeć pogan divlji soj:
Ujedini, hrani, štiti
Sav hrvatski narod svoj.

Krvavijeh tisuć ljeta
Bje kršćanstvu Hrvat štit,
Braneć prava ljudska sveta
Bi on bedem neprobit.
Navale je na sve strane
Svom odbijo mišicom :
Plaća krv proljevane,
Rastrgan mu osta dom.

Sve od Soče pa do Drine,
Od Jadran na Dunaj,
Hrvatske je kraljevine
To ponosne bio kraj.
Tu j' na moru i svrh gora
Hrvat bio gospodar:
Man udaro Mlečić s mora
Man franački s kopna car.

Nepobjedna otadžbino,
Vitez ti je svaki sin,
Svladat mogo jest jedino
Himbom tebe dušmanin;
Zavadio braću ludu,
Pogledu im skrio luč,
D'jelio im rodnu grudu,
Kuće blaga, uzo ključ!

Kad će kušnje da prestanu,
Poniženja, patnje već!
Uz krv još neokajanu,
Neprestaje nova teć!
Vječna pravdo, ti učini,
Tol'ka krv da nosi plod:
Bože spasi ujedini
Naše zemlje, sav naš rod!



JEKA OD OSIJEKA

HRVATSKI ZABAVNIK I KALENDAR

ZA GOD. 1918

IZDAJE I UREGUJUJE

KLUB HRVATSKIH KNJIŽEVNIKA U OSIJEKU

GODINA PRVA

ČISTI SE PRIHOD NAMJENJUJE

U KORIST RATNE SIROČADI

TISAK PRVE HRVATSKE DIONIČKE TISKARE U OSIJEKU

Primo Rosoli:

Sa gusaka retnika

Umuški barjaktar.

Gdje mi je barjak? O, Karlo
Ljuto me rana veče —
Iz nje mi mlađajne kovi
Covaci igvor teće ...

Kad li se dušmanin vože?
Stalno pod našima biega —
Aon, za kov je stopeit
Biegi mi log od sniega ...

Što li so tuknji sad stieno
Zbijanje štika liesa? —
Diono li na me se smjesta
Glave taj svod nebesa ...

Smoti, da ragači sada
Ves noj otk moj troupa —
Barjak mi invajne etc
Zemlja i nebbo stupna!

„JEKA OD OSEKA.“

Naslov, kojim se ova knjiga zakitila uvrh čela, nije novovječ izum: ima tomu ravno sedamdeset i šest godina, kako je domaći naš pisac i pjesnik, veliki prijatelj naroda, blaga duša Mato Topalović pregao, da pod tim imenom u svijet turi »Narodni zabavnik za godinu 1842.« Taj njegov naum ostade međutim često nerogjeno, pa nam o njemu samo svjedoči »glas k preplati«, kojim ga je tadašnjoj javnosti navijestio, i koji nam je ostao sačuvan do današnjih vremena. Taj je »glas« zanimljiv svjedok o tadašnjim narodno-kulturnim prilikama u Osijeku, — kako Tepalović veli — „ovom znatnom i važnom klasičke nekdar minulosti „Murza“ nazvanom mjestu“, gdje se »sastavilo« tada „družvance jedno, brojem istina u početku još maleno, nu tim veće i vatrene duhom i ljubavlju prama Domu i Narodu svomu“.

Naročito je zanimljivo isporediti narodno-kulturne prilike tadašnjega Osijeka, kako se prikazuju u pomenutoim »glasu«, s današnjima. Topalović naviještenu svoju knjigu preporučuje u »glasu« »tim većma, što se iz Slavonie pojavljuje, starog ovog ilirske Domovine zavičaja«, a gdje dosele bijaše »zaprěkah: ne što bi Slavonci manje nego drugi Iliri zauzeti bili za jezik svoj i njegovo izdělavanje, kako što možebit někoi, al' krivično na njih potvaraju — izuzamši bo malen broj koje tudjinah koje otudjenih domaćih (jer u svakom žitu kukolja ima) — plamti svaki Slavonac plamom od ljubavi prama svojoj svakim od Boga blagoslovom obilno nadarenoj Domovini, gori za svoj Rod, za svoj Jezik, spomenuv, se imena

svoga, koje mu već samo kaže, na što je pozvan, za čim da teži po primjeru pradědah svojih.«

U uvodu svojega poziva s oduševljenjem ističe rad »Narodnih novina ilirskih« i »Danice« u Zagrebu, pa koliko se tom »naprědu s jedne strane svaki raduje, toliko za podupert ga večma i učverstít mnogi i mnogi željnim okom pogledju, da bi pred spomenutih listovah još kakvi k' istoj sverhi, al' drugim putem vodio, t. j. izključivo zabavnimi i skupa poučavajućimi sastavci baveć se, rečene narodne listove podpomagao.«

Ilirizam je davno prošao, a na njegovo mjesto vratilo se hrvatsko ime i ukorijenila hrvatska svijest.

Kako nam dakle »glas« kazuje, bio je onda u Osijeku »malen broj koje tudjinah, koje otudjenih domaćih«; danas je taj broj kud i kamo veći. Prije toga kazuje nam taj oglas, da se onda, — godine 1842. — u Osijeku sastavilo »družvance jedno, brojem istina u početku još maleno, nu tim veće i vatrene duhom i ljubavlju prama Domu i Narodu svomu«. Tomu društvanu kanda se uskoro prekinula nit života, jer nu se nedugo zatim ne zna traga. Skoro sedamdeset godina kasnije opet se u Osijeku sastavilo takvo književno društvanje; pa je i ono još uvijek ostalo »maleno«, i mora se za svoj život boriti koje protiv domaćeg nehaja, koje protiv izvanskih napadaja. Nikla su doduše u novije doba i druga društva s raznim narodno-kulturnim ciljevima, ali i ova ostadoše po broju svojih članova tek »društvana«, te ih samo malen

broj pregalaca s velikim trudom održava na životu.

Nego da nastavimo pričati o zvijezdi prethodnici književnoga rada u Osijeku, o našem Mati Topaloviću. U istom oglasu, kojim navješćuje u svetom duhu začetu ali nerodjenu »Jeku od Osěka«, objavio je on knjižicu »Tamburaši ilirski ili perva kitica narodnih ilirskih pěsamah, po livadah i dubravah slavonskih sabrana, i svemu junakom ilirskom narodu prikazana«, — »s jednim predgovorom o pravopisu ilirskom, o ceni i važnosti narodne gudbe i narodnih pěsama; o različitim uzrocim dosadašnjeg zaostanja našeg u slovstvu, kako takodjer o někojih načinih, kojimi bi se ovo moglo podići i blagotvornu za narod upravu dobit.«

Prvi je svezak te svoje knjižice Topalović prikazao »Slobodnom i kraljevskom gradu Osěku, Njegovim mudrim i uglednim vlastelam i svim rodoljubivim gradjanom.«

Po gornjem vidimo, da se i knjiga naših krajeva u ono doba već emancipirala od madžarskoga pravopisa, od starih znakova kao x za ž cs za č, ch za č i t. d. te se u njoj vidi ilirizmom u hrvatinu zavedeni pravopis.

Iz »predgovora« razabiremo, da je i onda kao i danas književni rad bio izvržen nasrtajima napadača, da onda, — kao na žalost ni danas još — ljudi nijesu umjeli razlikovati potrebnu i korisnu stvarnu kritiku od pakosna napadanja. Piše Topalović među ostalim:

»Komu bo nije poznato kolikim je našertanju, kolikom protitravanju, kolicim neprilikom svaka izišavša na svět knjižica izveržena? Kom prilikom često se i takovih — iz nenavisti, zlobe li neznan — nahodi protresačah, koji nerazlučujuć knjižicu od osobe njezinog izdavatelja, i ne samo ono, što bi i imali proti njoj svojim putem reći, nego i ono još u njoj tražeći što se u nju

ni stavilo nije, dapaće odzbilja — si Diis placet — čak i ono nalazeći, što pisac ni pomisliti nije mogao da metne: sve strelje, koje se samo jadovitoj u kovarnici štetoljubna pakla spravljuju, proti spisatelju il' izdavatelju od knjižice uprave: a to ne čiste iz namere: da bi naime il' neveštrom još, il' ne dosta pozornom spisatelju u istinu nahodeća se možebit pomanjkanja i māne za buduće ravnanje i izpravljanje — po dužnosti kerštjansko-bratinskoj — predstavili, nego da bi, opisavši cernimi bojam i najplemenitije njegove nākane, i sasěkavši tako sve grane, s' kojih je još koliko-toliko bar oživotujuće primao rosice, svih ga, makar istom klicati počimajućih plodovah truda i nápora njegovog lišiti.«

Zgodno mu ovamo pristaje, gdje iz Kanižićeve Svetе Rožalije citira:

„Znadem da svakomu ti nećeš ugodit,
Jer tko će, što komu jest drago, pogodit?
Reč je znana svima: koliko je ljudih,
Toliko ti ima i različnih čudih.
Znaj da kako sovu, kad na dan izjede,
Tako knjigu novu nápast s kljunom najde...
Zato nit se s kime priričuj, ni mrazi
Nego se ovime vićem služeć pazi:
Kad ti prigovarat stenu, nit se smuti,
Niti odgovarat počmi, nego šuti!
Putuj putem tvojim, jer što šarko laje,
Putnik putem svojim ulti sluša nit staje.
Budi kano nima i gluha, tko tako
Hodi, mir on imā, i sve terpi luhko.“

Vrijedno je napomenuti, kako je Topalović osjećao potrebu ogradić se protiv predgovora, da pogoduje separatističkim tendencijama i širenju — kako bi danas rekli — »nekog slavonskog hrvatstva«. On piše:

»Govoreć o našoj literaturi, iliti književstvu, treba znati, da ja nerazumiem samo šaku jednu nas, medju Savom Dravom nahodećih se Slavonacah — ako se tako još i smiemo nazivati, buduć neprijatelji narodnosti naše u isto to ime sasvim nam utamámiti nastoje, bez sumnje namérovavajuć

čim bi nas progutali, nesite ralje svoje i dalje pružiti; kolika potreboća zajmnog porazumjenja zajmne u svemu sloge samo odovud se vidi! — nego da ja razumiem čelokupni naš medju jadranskim i cernim morem stanujući, svetom, izuzamši malen broj od inoplemenikah — iste kervi i jezika svezom skopčani Ilijski Narod.“

U svom predgovoru ispituje Topalović, što je krivo, da je naš narod u svom kulturnom razvitu tako zaostao, pa veli:

»Nut, ako promotrimo, što je tomu krivo, te smo mi Iliri u istoj toj, celi život naš zauzimajućoj i izražajućoj slici zaostali? nemamiju l' nam se kano od sama sebe sledeći uzroci:

1. Razdor i raskomadanje u političnom, iliti deržavorednom;

2. Razdor i nesrečno raskolenje u verozakonskom stanju naroda našeg; a

3. Kanoti ponajviše gorki plod od otrovne staklike: nesloga u pisantu.

I još 4.) „Strašni, dugoterpni i neprestano trajući ratovi i bojevi s najvećimi neprijateljima . . .“

Danas ima više drugih razloga, kojim bi se motivi donekle mogli naći u Relkovicevu Satiru.

Malo gragje iz Topalovićevih „Tamburaša“ prenesosmo ovamo na drugom mjestu.

Probudivši ovako uspomene na nedanjega, tako simpatičkoga hrvatskoga osječkoga rodoljubnoga pисца, pripomenut ćemo

samo nekoliko riječi o ovom almanahu kalendaru. Kako je poznato, izdavao je do prije četiri godine ovdje osnovani Klub hrvatskih književnika svake godine po nekoliko sveščića Književnoga priloga, u kojem je pribrana bila gragja, što bi mu se u tu svrhu stavljala na raspolaganje. Došle ratne prilike i s njima mnoštvo neprilika, radi kojih je prestalo izdavanje Priloga. Klubu je međutim stizalo obilje književne gradje i djelomice tako vrsne, da bi šteta bila držati je godinama u ladicama. U drugu ruku dolikuje, da se i prvi grad dönje Hrvatske, — naše ravne Slavonije — opet javi kojim prilogom na polju naše književnosti, ne za utrku, već da se vidi, da ovdje svijet nije zamr'o, pa da i ovdje po koji književni cvijetak teži k suncu, a uz to da naša javnost i najbližih i najširih hrvatskih krajeva upozna i posebne prilike ovih strana, kuda se takogjer od iskona pružila bujna loza hrvatstva, cvjetajući i lijepim plodovima rodeći. Mnogome strancu rastu zazuvice na sve ove Bogom blagoslove ne krajeve, pa baš zato treba da se svakom zgodom i prilikom očituje, kako i u ovim stranama biju hrvatska srca i živo ključa zdrava hrvatska krv.

S takvim mislima šaljemo evo ovu knjigu na ruke našem rodu i plemenu, pa ako mu ugodi duši i ako je srcu prigrli, ponudit ćemo ga svake godine ovakvom jabukom, nastojeći, da svake godine bude jedrija i rumenija.



DRUGOVIĆEVA